

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

16

stycznia 2019

środa

19:00

Wrocław, NFM, Sala Główna

London Symphony Orchestra & sir Simon Rattle

Sir Simon Rattle – dyrygent
London Symphony Orchestra

Program:

Béla Bartók (1881–1945) *Muzyka na instrumenty strunowe, perkusję i czeleste*
[30']

I Andante tranquillo

II Allegro

III Adagio

IV Allegro molto

Anton Bruckner (1824–1896) *VI Symfonia A-dur WAB 106* [60']

I Maestoso

II Adagio. Sehr feierlich

III Scherzo: Nicht schnell – Trio: Langsam

IV Finale: Bewegt, doch nicht zu schnell

B. Bartók

A. Bruckner

Prosimy o nagradzanie artystów brawami po zakończeniu ostatniej części każdego z utworów.

Omówienie

Agata Adamczyk

Gdy szwajcarski dyrygent Paul Sacher zamawiał u Béli Bartóka kompozycję, która miała uświetnić obchody dziesięciolecia istnienia Kammerorchester Basel, zapewne nie spodziewał się, że utwór ten okaże się jednym z największych arcydzieł XX w. *Muzyka na instrumenty strunowe, perkusję i czeleść* to prawdziwy majstersztyk – jeden ze stałych punktów repertuarowych filharmonii na całym świecie, chętnie wykorzystywany jako ścieżka dźwiękowa do filmów (fragmenty znajdujemy choćby w *Być jak John Malkovich* Spike’a Jonze’a i *Lśnieniu* Stanleya Kubricka).

Obsadę czteroczęściowego dzieła Bartók powierzył kwintetowi smyczkowemu, harfie oraz instrumentom perkusyjnym, na które złożyły się: ksylofon, werbel, talerze, tam-tam, bęben basowy i kotły. Do tej dość sporej grupy dotoczyły także czelesta i fortepian. Kompozycja odznacza się wyjątkowo bogatym kolorytem brzmieniowym i różnorodnością wyrazu. Operując tak unikatowym zestawieniem instrumentów, węgierski artysta uzyskał wiele ciekawych i całkiem nowych efektów dźwiękowych. Jego utwór, oparty na skali dwunastotonowej, skomplikowany rytmicznie, brzmiał świeżo i oryginalnie – peten był śmiały jak na owe czasy pomystów harmonicznym, polegających na wprowadzeniu nieznanym dotąd potężnych struktur tercjowych z kwartowymi oraz sekundami z septymami wielkimi.

Bartók zastosował nowe odmiany artykulacji w instrumentach smyczkowych, w tym charakterystyczne ostre *pizzicato*. Wręcz perkusyjnie potraktował także fortepian, a z bogatego zestawu rzeczywistych instrumentów perkusyjnych wydobyt wszelkie niuanse brzmieniowe. Wszak już kilkanaście lat wcześniej pisał w jednym z artykułów: „Ostatecznym celem naszych wysiłków jest nieograniczone i całkowite wykorzystanie całego istniejącego, możliwego materiału dźwiękowego”. *Muzykę na instrumenty strunowe, perkusję i czeleść* po raz pierwszy wykonała w swojej siedzibie wspomniana już Kammerorchester Basel. Koncert odbył się 21 stycznia 1937 r. Orkiestrą dyrygował Sacher.

W drugiej części wieczoru w interpretacji doskonałych Londyńczyków pod batutą sir Simona Rattle’a usłyszymy *VI Symfonię A-dur* WAB 106 Antona Brucknera. To powrót do wielkiej symfoniki późnego romantyzmu. Dzieła Austriaka, nie bez kozery zwanego niegdyś „Wagnerem symfonii”, przez lata budziły skrajne emo-

cje, zyskując zarówno zwolenników, jak i krytyków. To muzyka wielkich rozmiarów, wyrazistych kontrastów brzmienia, dobitnych powtórzeń i potężnych kulminacji.

„Bruckner jest bez wątpienia najbardziej niebezpiecznym z całej rzeszy muzycznych innowatorów, tworzących w naszych czasach” – pisał w 1885 r. wiedeński krytyk Max Kalbeck. Dalej argumentował: „Jego idee są całkowicie nieobliczalne, a ich bezpośredniość posiada uwodzicielską, magiczną moc, która czyni więcej szkody, aniżeli wyrafinowane i mozolnie przemyślane sofizmaty wszystkich innych razem biorąc [...]. Jego muzyka wydaje woń niebiańskich róż i odór piekielnej siarki”. Tymczasem Bruckner był w gruncie rzeczy nieśmiały, skromnym i niezwykle pobożnym artystą, co nie do końca zgadzało się z tzw. duchem epoki. A ponieważ zaliczał się do stronników Wagnera, w środowisku muzycznym Wiednia zdominowanym przez krytyka Eduarda Hanslicka czuł się nieswojo.

Jak zauważył muzykolog Bohdan Pocię, wszystkie dziewięć symfonii Bruckner zbudował na planie klasycznego czteroczęściowego cyklu, w którego skład wchodziło *allegro sonatowe*, *ekspresyjne adagio*, *taneczne* i *wyrzyszte rytmicznie scherzo* oraz *rozbudowany finał*. Wszystkie jego symfonie rozpoczynają się w ten sam sposób: „stopniowym formowaniem tematu, wyłanianiem się muzyki z pierwotnego »tła«, »szum«, »mgły« (*Ur-Nebel*)”.

VI Symfonia A-dur, pisana w latach 1879–1881, jest jednym z najmniej znanych dzieł austriackiego kompozytora w tym gatunku. Dawniej utwór ten nie miał szczęścia do interpretatorów, którzy lekceważyli oznaczenia partyturowe Brucknera. Poza tym kompozycję krytykował również stronniczy Hanslick, pisząc o niej w ten sposób: „[...] sprytnie, oryginalne, nawet natchnione momenty często pojawiają się bez związku z ledwie zrozumiałymi frazesami [...] rozciągniętymi na tak nieokreślonej długości, że zagrażają zarówno wykonawcom, jak i słuchaczom zadyszka”. Jednak nie sposób odmówić temu utworowi pięknych melodii, dramaturgii i ciekawych pomysłów instrumentalnych.

Prawykonanie dzieła (bez pierwszej i ostatniej części) miało miejsce w Filharmonii Wiedeńskiej 11 lutego 1883 r. Orkiestrą dyrygował wówczas Wilhelm Jahn. Cała kompozycja zabrzmiała dopiero szesnaście lat później dzięki Gustawowi Mahlerowi, który jednak wprowadził do partytury istotne zmiany. Do oryginalnej koncepcji Brucknera powrócił Karl Pohlig w 1901 r.

Sir Simon Rattle, fot. Oliver Helbig

Sir Simon Rattle

Urodził się w Liverpoolu, studiował w Royal Academy of Music w Londynie. W latach 1980–1998 współpracował z City of Birmingham Symphony Orchestra – początkowo był jej głównym dyrygentem i doradcą artystycznym, a w 1990 r. został dyrektorem zespołu. W latach 2002–2018 r. pełnił funkcję dyrektora artystycznego i głównego dyrygenta Berliner Philharmoniker. We wrześniu 2017 r. został dyrektorem muzycznym London Symphony Orchestra. Artysta dokonał licznych nagrań dla różnych wytwórni, w tym ponad 70 dla EMI (obecnie Warner Classics), z których wiele zostało wyróżnionych prestiżowymi międzynarodowymi nagrodami – m.in. w 2009 r. płyta z *Symfonią psalmów* Strawińskiego (EMI) otrzymała Grammy Award w kategorii „Best Choral Performance”. Ostatnie nagrania artysty to zrealizowane z LSO albumy zawierające *Pelléas et Mélisande* C. Debussy’ego, *Remembering M.-A. Turnage’a*, a także wydana na blue-rayu i DVD przez wytwórnię LSO Live płyta z utworami M. Ravela, H. Dutilleux’go i M. Delage’a. Ogromne znaczenie ma dla artysty edukacja muzyczna – w tej dziedzinie szeroko współpracował z Berliner Philharmoniker, co zaowocowało programem edukacyjnym Zukunft@BPhil. Dzieła również na polu opery – ma na swoim koncie przedstawienia *Czarodziejskiego fletu* W.A. Mozarta (Baden-Baden Osterfestspiele), *Manon Lescaut* G. Pucciniego, *Kawalera srebrnej róży*

R. Straussa, *Potępienia Fausta* H. Berlioza, a także *Tristana i Izoldy* oraz *Parsifala* R. Wagnera; ponadto poprowadził inscenizowaną wersję *Pasji wg św. Jana* J.S. Bacha. Od wielu lat współpracuje z czołowymi orkiestrami w Londynie, Europie i USA, jest również głównym artystą Orchestra of the Age of Enlightenment i założycielem-patronem Birmingham Contemporary Music Group. W sezonie 2018/2019 sir Simon Rattle wyruszy w trasę koncertową do Ameryki Południowej z London Symphony Orchestra. Ponadto po raz pierwszy poprowadzi Orkiestrę Filharmonii Czeskiej, a także ponownie Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks i Berliner Philharmoniker; powróci też do Deutsche Oper Berlin. W marcu 2019 r. poprowadzi wznowienie *Pasji wg św. Jana* w reżyserii P. Sellarsa z Berliner Philharmoniker, a następnie z Orchestra of the Age of Enlightenment.

London Symphony Orchestra

Począwszy od doskonałych wykonawców estradowych, przez nagrania i filmy, po znane na całym świecie programy edukacji muzycznej i programy społeczno-światowe London Symphony Orchestra dąży do prezentowania wspaniałej muzyki jak największej liczbie osób. Założona w 1904 r. LSO była jedną z pierwszych samorządnych orkiestr zorganizowanych w oparciu o wartości partnerstwa i własności artystycznej – ten duch przedsiębiorczości trwa w zespole do dziś. LSO jest stałym zespołem Barbican Centre w Londynie, gdzie co roku daje 70 koncertów. Ponadto zespół prezentuje rocznie ponad 50 koncertów podczas podróży artystycznych po całym świecie. Orkiestra to żyta ze sobą rodzina artystów, którzy nieustannie angażują się w działalność zespołu. Do tej grupy należą niewątpliwie: dyrektor muzyczny orkiestry sir S. Rattle, główni dyrygenci gościnni G. Noseda i F.-X. Roth, dyrygent honorowy M.T. Thomas oraz emerytowany dyrygent A. Previn. LSO programuje także koncerty i warsztaty w LSO St Luke’s, gdzie prowadzi pionierski program społecznoświatowy i edukacyjny LSO Discovery – była to jedna z pierwszych tego rodzaju inicjatyw w Wielkiej Brytanii. Zasięg działania LSO jest bardzo szeroki dzięki wytwórni LSO Live, która powstała w 1999 r. i obecnie prezentuje muzykę w wykonaniu tej znakomitej orkiestry milionom ludzi na całym świecie. Jako jedna z najczęściej nagrywanych orkiestr na świecie LSO może się pochwalić szerokim wachlarzem ścieżek dźwiękowych do filmów (m.in. do takich obrazów, jak *Braveheart*, seria filmów z Harrym Potterem, nagrodzona Oscarem i BAFTA ścieżka dźwiękowa do filmu *Kształt wody* oraz oczywiście *Gwiezdne wojny*) i gier komputerowych (*Candy Crush Soda Saga*, *Final Fantasy*) czy nagrań muzyki dla parków rozrywki.

London Symphony Orchestra, fot. Ranałd Mackechnie

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

